

SOUŽITÍ PŮVODNÍCH A NOVÝCH OBYVATEL V SUBURBÁNNÍCH OBCÍCH ČESKOBUDĚJOVICKA Z POHLEDU STAROSTŮ

CO-EXISTENCE OF ORIGINAL AND NEW RESIDENTS IN SUBURBAN MUNICIPALITIES AROUND THE CITY OF ČESKÉ BUDĚJOVICE FROM THE PERSPECTIVE OF MAYORS

Ondřej Jurák

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta, katedra geografie
Jeronýmova 10 371 15 České Budějovice
Česká republika
e-mail: jury123@seznam.cz

Klíčová slova:

suburbanizace, suburbánní obce, sociologický průzkum, soužití obyvatel, České Budějovice

Keywords:

suburbanization, suburban municipalities, sociological survey, residential coexistence, České Budějovice

Abstrakt:

Článek se zabývá soužitím původních a nově příchozích obyvatel do suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic. Využívá dotazování starostů těchto obcí zaměřeného na vybrané aspekty soužití původních a nově příchozích obyvatel a na zapojení nově příchozích do komunitního života obce. Starostové odpovídali na otázky typu: Jaké konkrétní přínosy či problémy přinesli noví obyvatelé do obce? Využívají noví obyvatelé místní služby? Ponechávají si nově příchozí původní adresu ve městě? A na další otázky. Článek vychází z výzkumu suburbanizace v sídlech a obcích zázemí Českých Budějovic uskutečňovaného na katedře geografie Jihočeské univerzity. Navazuje na předchozí analýzy suburbánní výstavby domů a analýzy územně plánovacích problémů s touto výstavbou spojených.

Abstract:

The article deals with coexistence of indigenous and newly arrived residents in suburban municipalities located in the hinterland of Ceske Budejovice. It uses the method of interviewing mayors of these municipalities which is focused on selected aspects of coexistence indigenous and newly arrived residents and on participation of newcomers in the community life of the village. The mayors answered these types of questions: What specific benefits or problems were brought by new residents to the community? Do the newcomers use local services? Do the newcomers retain in the original addresses in towns? Etc.

The article is based on the research of suburbanization in settlements and villages in the hinterland of Ceske Budejovice which was held at the department of geography of the University of South Bohemia. It continues the previous analyses of suburban construction of houses and land development planning associated with this construction.

Úvod

V důsledku rostoucí životní úrovně a změně životního stylu ve středoevropských postsocialistických zemích, dochází k postupnému přeměnění funkcí zóny nacházející se v těsné blízkosti měst. Mezi nejvýznamnější změny patří rozrůstající se zástavba rodinných domů v sídlech zázemí měst. Tento jev lze popsat jako proces suburbanizace.

Pod pojmem suburbanizace si lze představit rozpínání sídel v zázemí měst v důsledku přemístění aktivit a obyvatel z měst do jejich zázemí. [podobně 1] Suburbanizaci můžeme brát jako stálou změnu sociálního a fyzického prostředí z venkovského na (před)městské, (sub)urbánní, což znamená nejen změnu v rozmístění obyvatel a v prostorové struktuře příměstských území, ale také i změnu způsobu života nově přichozích obyvatel. [2]

Suburbanizace se člení dle funkčního využití výstavby na suburbanizaci rezidenční, průmyslovou a komerční. Poslední dva zmíněné typy jsou situovány především podél dálnic a významných silnic, protože jejich provoz vyžaduje velký objem osobní i nákladní silniční dopravy. Velmi často se jedná o areály s vyššími nároky na plochu. Obvykle se staví rozsáhlé nízkopodlažní komplexy s dostatkem parkovacích míst a manipulačního prostoru. [2]

Tento článek se ale bude věnovat suburbanizaci rezidenční, konkrétně se bude zabývat problematikou soužití původních a nově přichozích obyvatel. Rezidenční suburbanizace má různé projevy a způsoby zástavby. Mezi významné projevy patří gibbon development (stuhový vývoj) nebo leapfrog development („žabí skok“ – separovaná rezidenční zástavba) či urban sprawl - rozvolněnost, nízká hustota a prostorová roztržitost nové zástavby v okolí kompaktních jader městských aglomerací. [3], [4] Jde o nekontrolovatelnou a prostorově roztroušenou zástavbu na pozemcích zabírajících rozsáhlou oblast kolem měst. Jedná se o jednoduchou zástavbu rodinných domů, jejichž obyvatelé jsou odkázáni na svůj automobil. U nás dochází k propojování nové obytné suburbánní výstavby se starou zástavbou venkovských sídel, kde žijí původní občané s jinými sociálními znaky. V různé míře tak dochází k polarizaci sociálně – prostorové struktury obyvatelstva nebo až k tzv. gated communities. Pod tímto pojmem si lze představit obytné čtvrti obklopené vysokou zdí či plotem a v některých případech i hlídané nebo blokováno závorou. [2] Nejvíce jsou vidět v některých západoevropských městech, ve Spojených státech amerických a v Jihoafrické republice.

Při stěhování lidí do zázemí měst se tedy nemění jen fyzická struktura krajiny a prostředí sídel, ale i sociální prostředí suburbií. Noví obyvatelé rezidenčních lokalit mají specifickou demografickou strukturu, vzdělání a příjmy. Mezi nejčastěji stěhující se do suburbií patří lidé s věkem okolo 30 až 40 let s vyšším či vysokoškolským vzděláním a s nadprůměrnými příjmy. Tito nové přichozí obyvatelé preferují čisté životní prostředí a klidnou atmosféru sídla. [2]

Někteří odborníci se domnívají, že suburbia představují typ vyprázdněného, sériově produkovaného, postauratického prostoru, prostoru bez *genia loci*, bez vlastní paměti a schopnosti generovat pocity přináležení – zvláště v nostalgickém srovnání se starými centry měst reprezentují suburbia druh ne-místa. [5] Je s nimi stereotypně spojována kulturní homogenita průměrnost či obyčejnost středostavovského vkusu a morálky. [6]

Suburbanizace v sobě skrývá zajímavý analytický paradox. Na jednu stranu je reprezentací sociální změny, jež se odehrává jak na úrovni obecnějších společenských struktur (hlavně v postsocialistickém kontextu spojených s proměnou ekonomiky, politiky, městského plánování, preferencí bydlení, bytové kultury a spotřeby), forem přináležení, solidarity a vztahů

k místu, tak na úrovni individuálních životů jedinců a rodin (stěhování na nové místo, proměna každodenních rutin, kontaktů a vazeb). Druhý pól paradoxu je pak tvořen suburbanizací, jež reprezentuje stabilitu - vytváření dlouhodobých materiálních struktur se značnou mírou setrvačnosti a vlivu na budoucí podobu měst a krajiny. [7]

Jak již bylo uvedeno, v suburbiích dochází k proměně sociálního prostředí díky nově přichozím obyvatelům z měst. Pokud jsou značné rozdíly v socio-demografických charakteristikách obou skupin obyvatel (nově přichozí a starousedlíci) může dojít k sociální polarizaci. Už na první pohled při příchodu do suburbia, lze poznat, kde bydlí noví obyvatelé. Je to způsobeno rozdílnou architekturou domů a jejich rozdílným fyzickým stavem. Způsob bydlení do velké míry koresponduje se sociálním statutem obyvatel a vypovídá také o jejich životním stylu. Obě skupiny někdy mívají odlišný denní rytmus a odlišný pohyb v území. Suburbanti často preferují kombinaci městského způsobu života a kvalitního bydlení v přírodě. Jejich zaměstnání a většina dalších aktivit jsou orientovány do prostředí města. Obě skupiny obyvatel suburbií se budou svým životním stylem postupně sblížovat. Během cca 10 až 15 let budou dnešní malé děti představovat poměrně početnou skupinu mladistvých, kteří se budou rozhodovat, jaký další způsob života zvolí. [8]

Tento článek se zabývá problematikou soužití původních a nových obyvatel v suburbánních obcích v zázemí Českých Budějovic z pohledu starostů. Využívá dotazování starostů a do určité míry i místních obyvatel a zaměřuje se zejména na problémy, přínosy a chování nově přichozích suburbantů. Zvláštní pozornost je věnována jižní a jihozápadní části zázemí Českých Budějovic (J+JZ sektor), data za tuto část jsou pak porovnávána s daty za celé řešené území.

Rezidenční suburbanizací v zázemí Českých Budějovic se mezi lety 2010 – 2013 zabýval výzkumný projekt katedry geografie na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích pod vedením doc. J. Kubeše, který se již dříve problematice věnoval. [9] Výzkum sledoval rozvoj a problémy suburbánní výstavby, ale věnoval se i soužití původních a nových obyvatel v suburbiích. Studenti katedry geografie (J. Hána, O. Jurák, V. Karas) provedli společně s doc. Kubešem řízené rozhovory se starosty suburbánních obcí zaměřené na problematiku soužití původních obyvatel a nově přichozích suburbantů těchto obcí z pohledu starostů. Metodicky spolupracovali s urbánními geografy z Prahy (M. Ouředníček, J. Temelová, E. Čejková). Výsledkem byla řada kvalifikačních prací [10, 11, 12] a článků [13, 14]. K řešení problematice se ještě vrátila studentka P. Pavlíková se svou kvantitativní analýzou českobudějovické suburbanizace na základě údajů ze sčítání obyvatel (změna počtu obyvatel, domů, dojížděka za prací + migrace). [15]

1. Řešené území a metodika výzkumu

Řešené území zahrnuje bližší část zázemí Českých Budějovic, přibližně do vzdálenosti 12 km od okraje intravilánu města. Po uplatnění níže uvedených kritérií pro suburbia a suburbánní obce zde bylo vymezeno 36 suburbánních obcí. Řešené území bylo rozděleno do tří sektorů. Jižní a jihozápadní sektor (J+JZ) zahrnuje poměrně členitý reliéf Šumavského a Novohradského podhůří. Právě tento sektor je v tomto článku zdůrazněn v souvislosti s diplomovou prací autora tohoto článku. [15] Východní sektor (V) leží na svahu Lišovského prahu a severozápadní a severovýchodní sektor (SZ+SV) se rozprostírá se v rovině Českobudějovické pánve.

Suburbie bylo pro nás takové sídlo, které má alespoň 50 % domů městského charakteru (domů, které byly vystavěny v posledních 40 letech a nemají hospodářské části), alespoň polovina ekonomicky aktivních obyvatel suburbia vyjíždí za prací do města či do okolních

suburbií a městeček a alespoň 30 % obyvatel suburbia se do něho přistěhovalo v posledních 20 letech (dvacetileté období z důvodu existence migrační statistiky) z města či z dalších měst a městeček. Suburbánní obcí je taková obec, která má alespoň jedno suburbium. V suburbánní obci bývá téměř vždy suburbiem to sídlo, které má obecní úřad, mohou to být i další sídla obce. [13, 14, 15]

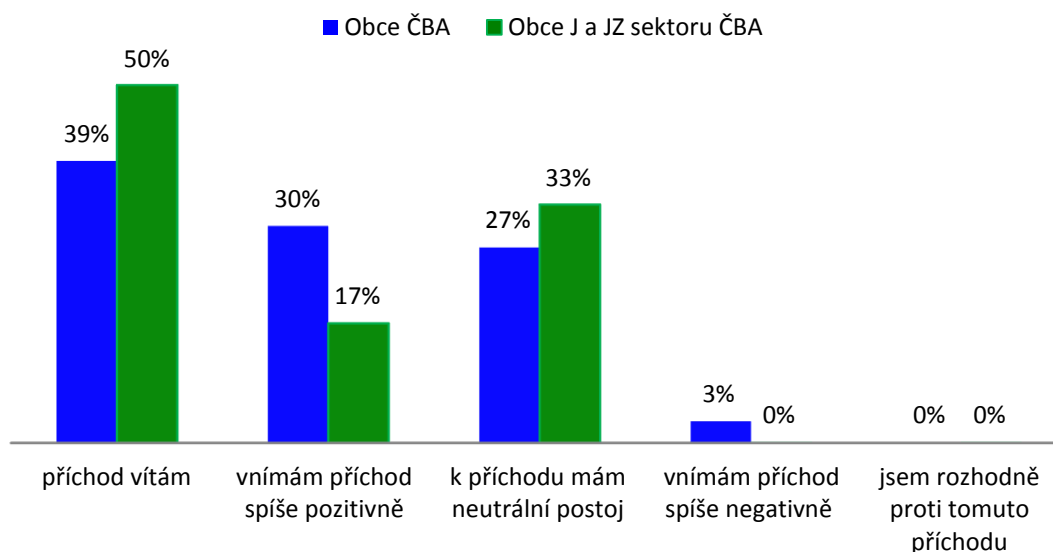
Nejprve byly sestaveny otázky pro starosty, kladené při přímých rozhovorech. Soubor otázek byl poměrně rozsáhlý, pokrýval i záležitosti výstavby domů a územně plánovacích problémů, které byly vyhodnoceny v předchozím článku. [17] V tomto článku budou využity otázky zaměřené na problematiku soužití původních a nově příchozích obyvatel. Tazateli byli Ondřej Jurák, Jonatan Hána, Václav Karas, Jan Kubeš a Eva Čejková – viz. poděkování. Starostové se měli vyjadřovat k těm sídlům jejich obce, která jsou suburbii a mají obecní úřad. Dva starostové nechtěli odpovídat, takže se v tomto článku pracuje se 34 starosty, resp. subuurbii. Zkoumaná suburbia jsou poměrně různorodá co se týká populační velikosti, rozlohy, existence projevů urban sprawl nebo z hlediska vzdálenosti od okraje města Českých Budějovic. Projevovale se také rozdílná ochota starostů odpovídat na všechny otázky i nestejná kvalifikace starostů v řešené problematice.

V tomto článku jsou využity odpovědi na 7 otázek týkajících se problematiky soužití původních a nově příchozích obyvatel v řešených suburbiích.

2. Soužití původních a nových obyvatel v suburbánních obcích a suburbiích z pohledu starostů

První dotaz směřoval k postoji starostů k dalšímu příchodu nových obyvatel do suburbia po roce 2012. Za celou Českobudějovickou aglomerací (ČBA) skoro $\frac{3}{4}$ starostů jsou pro tento příchod – obr. 1, součet prvních dvou položek. Na druhou stranu, jen starostka Litvínovic (SZ+SV sektor) tento příchod vnímá spíše negativně. Polovina starostů J+JZ sektoru příchod nových suburbanů vítá, jedná se zejména o obce Homole, Planá, Boršov nad Lužnicí, Nová Ves, Borovnice a Nedabyle, které jsou v první položce obr. 1. Dalších 16,7 % starostů tohoto sektoru se k tomuto příchodu staví spíše pozitivně. Celkem 27,3 % starostů ČBA a 33,3 % starostů J+JZ sektoru vidí příchod nových občanů z města neutrálně. Podobný názor mají i starostové pražských suburbánních obcí, kteří vnímají nově příchozí za spíše pozitivní jev. Domnívají se, že přicházející, převážně mladší ročníky městských obyvatel, přinesou oživení a dokonce i zaktivizování života v obci. [16]

Obr. 1. Postoj starostů k dalšímu příchodu nových obyvatel do suburbia po roce 2012 (odpovědi starostů)

Zdroj: Dotazování starostů suburbiálních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Další otázka zněla - co přinesl příchod nových obyvatel suburbium? Velmi častou odpovědí bylo, že díky příchodu nových obyvatel se toto sídlo populačně rozrostlo a snížil se jeho věkový průměr. Mladí občané navrhuji nové nápady nebo vylepšení. Někteří noví místní podnikatelé zaměstnávají své spoluobčany. Čím se sídlo více rozrůstá, tím se obvykle rozšiřuje nabídka zdejších služeb, patrně je to zejména v městysích. Jedná se např. o kosmetické, kadeřnické nebo masážní služby, o různé řemeslné služby, může ale také jednat o mateřskou školu, základní školu, o možnosti pro sport, kulturu a další aktivity. V některých suburbiích, jako např. v Roudném, způsobil náhlý příchod většího počtu nových obyvatel větší anonymitu, která místním starousedlíkům vadí. Pokud si nově přichodící obyvatelé změni adresu trvalého bydliště do suburbia, dostávají příslušné obce vyšší finanční částky ze státního rozpočtu. Celkem 53,2 % starostů se vyjádřilo, že příchod nových obyvatel je pro suburbium přínos. V J+JZ sektoru tato hodnota dosahuje 62,1 % - tabulka 1.

Narůstající počet nových obyvatel přicházejících z města a výstavba nových rodinných domů přináší suburbiím a obcím také negativa. Mezi nejvýznamnější patří zvyšující se náklady na údržbu veřejných prostor, navýšení výdajů za veřejné osvětlení, atd. Pokud se nachází v suburbium mateřská či základní škola, tak si na nedostatek žáků většinou nemůže stěžovat, poptávka obvykle převyšuje nabídku. Tento fakt způsobuje rodičům malých dětí poměrně značný problém s umístěním dítěte do místní školy. Mnohdy musí být maminky s dětmi déle doma, aby se mohly o děti postarat. Většinou nemohou využít služeb prarodičů, neboť ti bývají od místa jejich bydliště většinou značně vzdáleni. Jako jedno z možných řešení se nabízí využívání hlídání cizí osobou. Nejčastěji tuto službu poskytují studentky vysokých škol, které do suburbia dojíždějí a takto si přivydělávají během studia.

Jako největší problém jak v J+JZ sektoru, tak i v ostatních sektorech ČBA, se zdá být nedostatečné pokrytí technickou infrastrukturou v suburbium – mnohde chybí osvětlení, asfaltové cesty, problematické může být napojení na místní odpadní systém. Tato situace trápí 16,7 % starostů v celé Českobudějovické aglomeraci – tabulka 1. Lidé přicházející z města jsou zvyklí na určitý standard v poskytování služeb a myslí si, že jim malá obec musí splnit všechny jejich

požadavky, to ale není jednoduché a obec má tyto drahé investice mnohdy nemá dostatek zdrojů.

Tabulka 1: *Přínosy a problémy spojené s příchodem nových obyvatel do suburbia (odpovědi starostů)*

Suburbia ČBA:

Přínosy pro suburbium:

oživení a omládnutí populace - 16,1 %

příchod financí, investic - 7,9 %

zaplnění kapacity MŠ - 23,4 %

jiné – 5,8%

Přínosy pro suburbium celkem - 53,2 %

Problémy v suburbii:

nedostatečná kapacita tech. infrastruktury - 16,7 %

anonymita - 11,2 %

nedostatečná kapacita MŠ - 6,1 %

negativní mezilidské vztahy - 8,0 %

nedostatečná vybavenost službami - 3,2 %

jiné – 1,6%

Problémy celkem - 46,8 %

Suburbia J+JZ sektoru ČBA:

Přínosy pro suburbium:

oživení a omládnutí populace - 34,5 %

příchod financí, investic - 20,7 %

zaplnění kapacity MŠ - 3,4 %

jiné – 3,4%

Přínosy pro suburbium celkem - 62,1 %

Problémy v suburbii:

nedostatečná kapacita tech. infrastruktury - 20,7 %

anonymita - 3,4 %

nedostatečná kapacita MŠ - 10,3 %

negativní mezilidské vztahy - 3,4 %

jiné – 0%

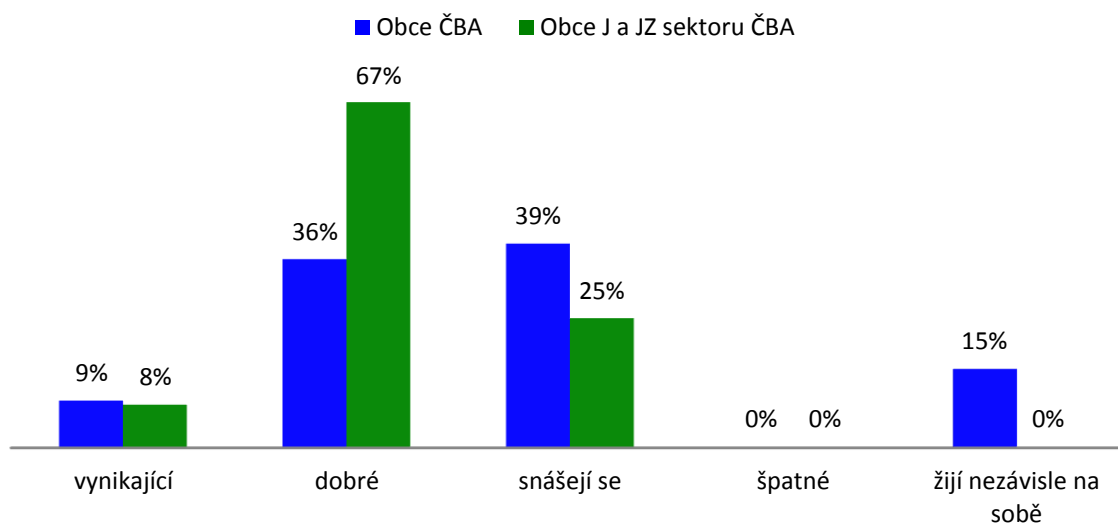
Problémy celkem - 37,9 %

Zdroj: Dotazování starostů subúrbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Další dotaz, na který starostové odpovídali, se týkal posouzení sociálních vztahů mezi původními a novými obyvateli v suburbii (obr. 2). Tyto sociální vztahy ovšem bývají v jednotlivých subúrbíích značně rozdílné, v závislosti na jejich velikosti, stáří, vzdálenosti od města. [17] Někteří sociální geografové rozdělují novousedlíky na dva odlišné typy. Jako první typ lze označit příchozí obyvatele, kteří si celkem vytvořili vazbu k lokalitě a sousedům a chtějí zde zůstat na trvalo. Tito lidé si zde po příchodu cíleně vytvářejí nové vztahy napříč všemi sociálními skupinami a snaží se přizpůsobit místnímu stylu života. Obyvatelé druhého typu se označují za „konzumenty dobrého bydlení“. Tito lidé se moc nechtějí socializovat s místními. Často odjíždějí pryč a žijí víceméně nezávisle na místním dění. [19]

Sociální vztahy mezi původními a novými obyvateli hodnotí jako vynikající a dobré téměř polovina (45,5 %) starostů ČBA. Až 75 % starostů v J+JZ sektoru se domnívá, že vztahy mezi starými a novými obyvateli jsou na dobré či vynikající úrovni. Samozřejmě se zde vyskytují drobné nesrovnalosti, se kterými se však musí počítat. Můžeme jmenovat např. rušení nočního klidu, hlasitý štěkot psů či padající listy na sousedův trávník.

Obr. 2. Posouzení vztahů mezi původními a novými obyvateli v suburbii (odpovědi starostů)

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Zajímavé informace přinesly odpovědi na otázku poptávající přítomnost nových obyvatel v zastupitelstvu obce. Za obce ČBA hodnota dosáhla 72,7 %. Všichni starostové J+JZ sektoru odpověděli, že se noví obyvatelé v jejich zastupitelstvu vyskytují. Tuto aktivitu účasti nových obyvatel v řízení obce dokumentovali i Vobecká a Kostecký, kteří dle studií v suburbiích okolo Prahy a Brna pozorovali zvýšenou politickou participaci nových obyvatel, jejich zvýšený zájem o dění v obci které chtějí ovlivňovat.[20]

Na seznamy kandidátů pro volby do obecních zastupitelstev zkoumaných obcí, ať už za určitou politickou stranu či politické hnutí, se podle starostů v posledních volbách zapisovalo nové obyvatelstvo v 81,2 % zkoumaných obcí ČBA. V J+JZ sektoru takto odpovědělo 100 % starostů.

Na otázku, zda se noví obyvatelé ve větší míře účastní, jako běžní občané, schůzí zastupitelstva obce, odpověděla polovina respondentů J+JZ sektoru, že „občas, zvláště při projednávání záležitostí, které jsou jim blízké“ - tabulka 2. V obci Borovnice, která je menší, je o tyto schůze největší zájem. Překvapivě větší aktivitu o veřejné dění mají občané za celou ČBA, alespoň podle dotazovaných starostů - tabulka 2. V literatuře se nicméně uvádí, že původní obyvatelé rychle se rozvíjejících suburbií v České republice, ale i některých postsocialistických zemích, se o obecní záležitosti zajímají málo. Pozitivnější situace je u obyvatel s vyšším vzděláním a lepším ekonomickým statusem. [20] [21]

Do výzkumu názoru starostů byla vložena také otázka poptávající účast nových obyvatel při udržování veřejných prostorů v suburbii – tabulka 2. Suburbia a suburbánní obce v J+JZ sektoru jsou menší a obyvatelstvo je zde promíchané a vzájemně se zná. Podle starostů až 1/3 zdejších nových obyvatel pomáhá veřejné prostory udržovat, v celé ČBA je tomu jen z 18,2 %. V jihočeských vesnicích, ale i suburbiích, se udržují některé zvyky, jako je například stavění májky nebo pálení čarodějnic. Pokud se nově příchozí obyvatelé těchto akcí zúčastňují, je to pro komunitní život přínosné. Z tabulky 2 je opět patrná vyšší účast v J+JZ sektoru.

Sociální klima je obtížně definovatelné a zahrnuje např. charakter vztahů mezi členy sociálních skupin či stupeň sociální soudržnosti. [16] Sociální klima je také do značné míry určeno sociální strukturou, ale může záviset také i na událostech dlouhodobého či okamžitého charakteru v konkrétním místě. [18]

Tabulka 2: Příklady chování nových obyvatel v suburbii (odpovědi starostů)

Obce ČBA

Účastní se noví obyvatelé obecních schůzí?

ANO – 9,1%

OBČAS – 66,7 %

NE – 24,2%

Pomáhají při udržování komunálních prostor?

ANO – 18,2%

OBČAS – 21,2%

NE – 60,6%

Účastní se „pálení čarodějnic“?

ANO - 57,6 %

OBČAS - 12,1 %

NE - 30,3 %

Jsou izolováni?

ANO - 18,2 %

NE - 81,8 %

Obce J+JZ sektoru ČBA

Účastní se noví obyvatelé obecních schůzí?

ANO – 8,3%

OBČAS – 50,0%

NE – 41,7%

Pomáhají při udržování komunálních prostor?

ANO – 33,3%

OBČAS – 33,3%

NE – 33,3%

Účastní se „pálení čarodějnic“?

ANO - 75 %

OBČAS - 0 %

NE - 25 %

Jsou izolováni?

ANO - 0 %

NE - 100 %

Zdroj: Dotazování starostů subúrbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Starostům byla také položena otázka, zda jsou nově příchozí v suburbii izolováni – tabulka 2. Starostové v J+JZ sektoru se domnívají, že noví občané nejsou izolováni a zapojují se do života komunity. Podobná zjištění publikovali i Špačková, Ouředníček a Susová, kteří prováděli podobný výzkum v suburbii Jesenice u Prahy v roce 2006. [18] Podle nich záleží, jak dlouho v suburbii noví obyvatelé bydlí. Nejdříve se noví obyvatelé seznamují mezi dalšími nově příchozími a až poté se starousedlíky. [18] V případě celé Českobudějovické aglomerace se 18,2 % starostů domnívá, že nově příchozí jsou do značné míry izolováni. Je to zejména tam, kde velmi rychle a na rozsáhlém prostoru vyrostly celé nové části subúrbí.

Způsob navazování kontaktů může být i jiný. Některé vztahy vznikají na základě nabízených lokálních služeb jako je doručování pošty, drobné opravy aut, instalací, oplocení, ale tyto kontakty jsou často spontánní a nemusí vést k silnější a trvalejší sociální vazbě. Dalším typem navazování kvalitnějších a trvalejších kontaktů, jak v suburbiích v zázemí Prahy [22], tak i v zázemí Českých Budějovic, jsou vztahy mezi dětmi a rodičů dětí, zvláště při konání aktivit pro děti (oslava Dne dětí, Vánoční besídky a podob). Pokud dojde k vytvoření dostatečně husté sítě vztahů mezi jednotlivými skupinami obyvatel suburbia, tak je velmi pravděpodobné, že dojde k lepšímu využití potenciálu, který s sebou noví obyvatelé přinášejí. [23]

Jen 27,2 % obyvatel ČBA nakupuje v místních obchodech, což je způsobeno zejména tím, že nabídka v nich nedosahuje takového výběru a také tím, že většina obyvatel pracuje ve městě, kdy při cestě domů raději nakoupí ve velkých hypermarketech na okraji Českých Budějovic. Dobrá spolupráce se projevuje i v tom, že noví suburbanti rádi využívají místní firmy a řemeslníky k opravě či zdokonalení obydlí. Místní stavební firmy a další řemeslníky využije 3/4 nových obyvatel. Místní mateřskou školu v J+JZ navštěvuje jen polovina z nově příchozích dětí. Je to způsobeno dvěma faktory. Prvním z nich je nedostatek míst v místní mateřské škole, jelikož poptávka značně převažuje nad nabídkou a za druhé mnozí rodiče pracující v Českých Budějovicích vozí své ratolesti ráno s sebou do městských školek.

Tabulka 3: *Využívání zařízení služeb v suburbii novými obyvateli (odpovědi starostů)*

Obce ČBA

Obce J+JZ sektoru ČBA

Nakupují v místním obchodě s potravinami?

Nakupují v místním obchodě s potravinami?

ANO - 27,2 %

ANO - 33,3 %

OBČAS - 36,4 %

OBČAS - 25,0 %

NE - 36,4 %

NE - 41,7

Navštěvují jejich děti místní mateřskou školu?

Navštěvují jejich děti místní mateřskou školu?

ANO - 66,7 %

ANO - 50 %

OBČAS - 0 %

OBČAS - 0 %

NE - 33,3 %

NE - 50 %

Využívají místní stavební firmy a řemeslníky?

Využívají místní stavební firmy a řemeslníky?

ANO - 51,5 %

ANO - 75,0 %

OBČAS - 21,2 %

OBČAS - 16,7 %

NE - 27,3 %

NE - 8,3 %

Využívají další místní služby?

ANO - 63,6 %

OBČAS - 15,2 %

NE - 21,2 %

Využívají další místní služby?

ANO - 83,3 %

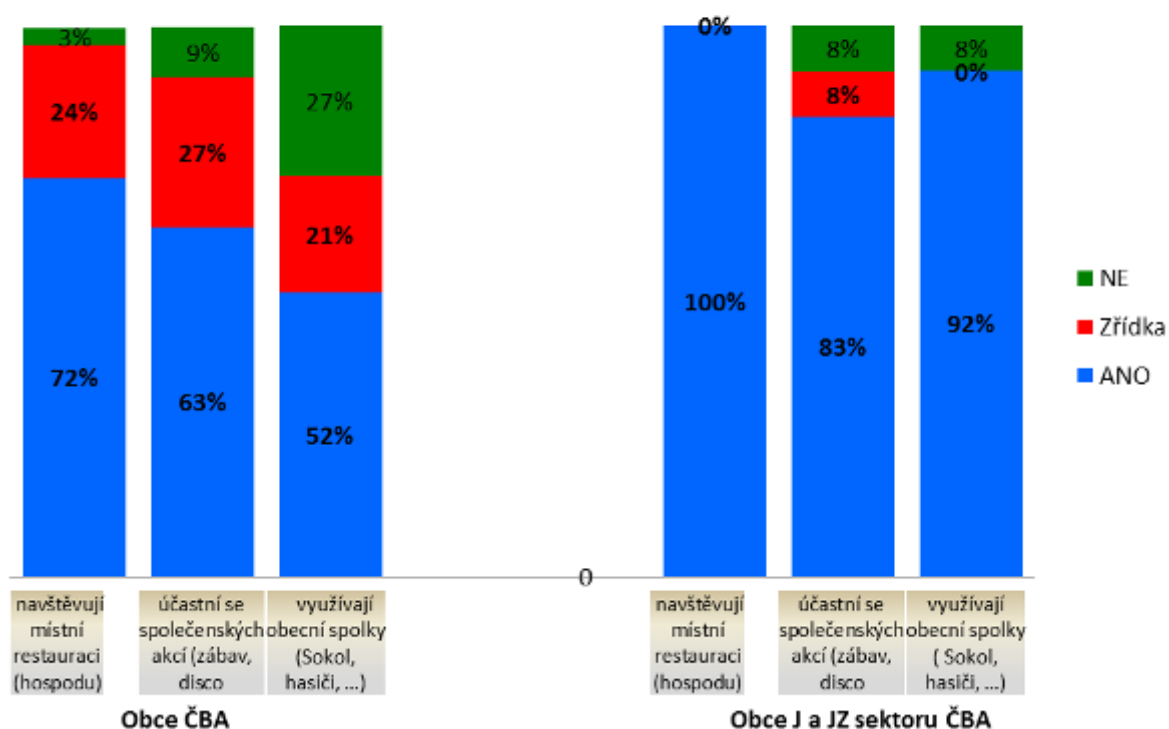
OBČAS - 8,3 %

NE - 8,3 %

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Obr. č. 3 porovnává další příklady chování nových obyvatel v obcích ČBA a J+JZ sektoru. Na první pohled je zřejmé, že se noví rezidenti v J+JZ sektoru více zapojují různých zábav a obecního společenského života. Navštěvují místní restaurace a snaží se využívat nabízené služby. Téměř ve všech obcích, kromě Borovnice, jsou tito obyvatelé členy Sokola, hasičů a dalších spolků.

Obr. 3. Další příklady chování nových obyvatel v suburbu
(odpovědi starostů)

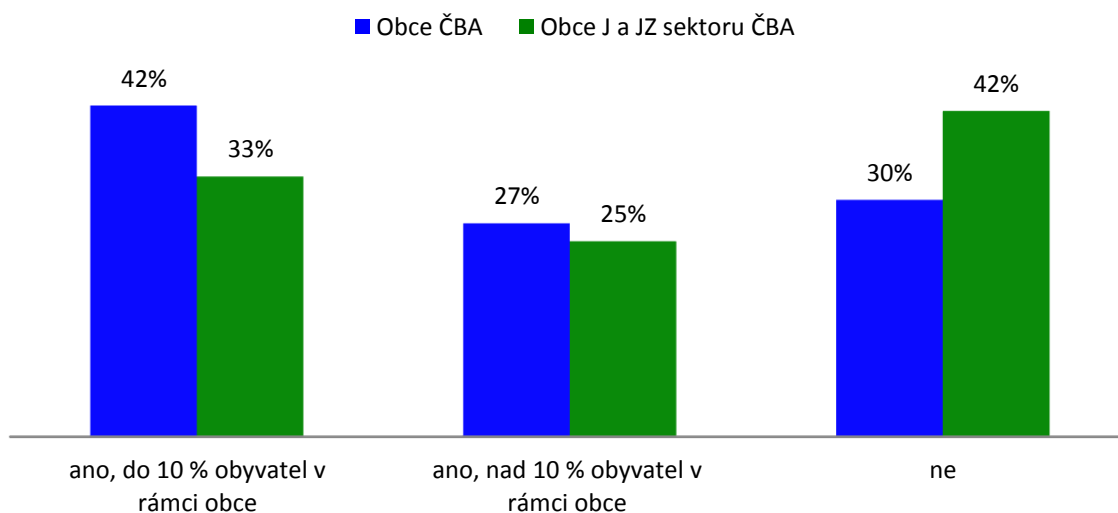

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Další otázka byla zaměřena na to, zda má obec problém s neochotou nových obyvatel změnit adresy trvalého bydliště. Výsledky jsou prezentovány v obr. 4. a ukazují, že v ČBA má 42,0 % starostů a 33,0 % starostů za J+JZ (do 10 % obyvatel v rámci obce) problém s neochotou změny trvalého bydliště u těchto občanů. Ve 25,0 % obcích J+JZ sektoru se starostové s tímto případem už také setkali (nad 10% obyvatel v rámci obce).

Respondenti uvádí, že ostatní občané, kteří mají trvalé bydliště v Českých Budějovicích, se změnou nesouhlasili např. kvůli lepšímu umístění dětí v mateřské škole. Dalším důvodem je neochota změnit adresu firmy. Na základě vyjádření starosty z Boršova nad Vltavou nechce 60 % nově příchozích obyvatel změnit své trvalé bydliště. Domnívá se, že postupem času se situace změní k lepšímu. Je to dáno také i tím, že jednotlivá suburbia se nachází v blízkosti Českých Budějovic a mnoho suburbanů má zároveň i byt v panelákovém domě. Pro obecní kasu, je tento stav velice nešťastný, jelikož jsou daňové příjmy obcí určeny dle významu počtu obyvatel v obci dle evidence Českého statistického úřadu (ČSÚ). Tyto finanční prostředky pak chybí např.: na opravu místních komunikací, osvětlení a údržbu obecní zeleně.

Obr. 4. Neochota nových obyvatel suburbia ke změně adresy trvalého bydliště ve městě (odpovědi starostů)

Zdroj: Dotazování starostů subúrbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2012)

Závěr

Původně městské obyvatelstvo, zejména mladší a finančně dobře situované rodiny, které přišlo do subúrbí v zázemí města, přineslo do těchto subúrbí nový životní styl, který můžeme označit jako subúrbánní – styl bydlení v městských, převážně soliterních rodinných domech se zahradou, spojený s každodenním dojížděním do blízkého města za prací a službami. Toto subúrbánní obyvatelstvo tedy muselo částečně změnit své městské návyky a částečně se přizpůsobit pro ně novému semiúrbánnímu prostředí. Také původní obyvatelstvo zdejších sídel, která se stala subúrbii – původní venkovské zemědělské obyvatelstvo a venkovské obyvatelstvo dojíždějící za prací do města, eventuálně i obyvatelstvo, které sem uskutečnilo subúrbánní migraci v socialistickém období, také poněkud změnilo svůj životní styl pod vlivem nově příchozích.

Zrealizovaný výzkumný projekt přinesl některé zajímavé poznatky. Bylo například zjištěno, že většina starostů (67 %) je příchodu nových obyvatel pozitivně nakloněna. V J+JZ sektoru hodnota pozitivního přístupu k nově příchozím suburbanům dosáhla 69 % (obr. 2). Respondenti – starostové také posuzovali úroveň sociálních vztahů mezi původními a novými obyvateli subúrbí. V rámci celé ČBA se v tomto ohledu kladně vyjádřilo 45 % starostů a v J+JZ sektoru je pozitivní posouzení sociálních vztahů dokonce na 75 % (obr. 2., vysvětlení v předchozí kapitole). Podle starostů vážnou sociální vztahy či pouze běžná sousedská

komunikace mezi nově přichozími rezidenty a starousedlíky zejména tam, kde došlo k masivní jednorázové výstavbě rozsáhlé čtvrti rodinných domů. Tak tomu je např. ve Srubci, Adamově nebo v Čejkovicích. Mnozí starostové se ale i v tomto případě domnívají, že postupem času, díky navázání vztahů zejména mezi dětmi a mladými lidmi a díky společným aktivitám, i zde k soužití dojde.

Většina lidí, kteří si postavila rodinné domy v suburbích v zázemí Českých Budějovic, si tím splnila sen o životě v rodinném domě mimo město. Nedílnou součástí jejich životů jsou i vztahy s ostatními obyvateli suburbia a obce. K lepšímu navozování vztahů nových rezidentů s lidmi, kteří zde žijí déle, napomáhají různé akce během roku, jako jsou např. sportovní akce, akce pro děti, taneční zábavy, stavění májky a poutě. Domnívám se, v souladu s názorem starostů, že pokud bude pozitivní trend tohoto sbližování pokračovat, tak za pár let již příchozí obyvatelstvo, do značné míry zapadne mezi starousedlíky.

Použitá literatura

- [1] MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 253 s.
- [2] OUŘEDNÍČEK, M. Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: Sýkora, L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*, 1. vyd., Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 39-54.
- [3] SELTZER, E. Suburbanizace a její ekologické, ekonomické a sociální důsledky: poučení z vývoje v Portlandu. In: Sýkora, L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*, 1. vyd., Ústav pro ekopolitiku, Praha, 2002, s. 81-100.
- [4] GREMLICA, T. Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. In: Sýkora, L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*, 1. vyd., Ústav pro ekopolitiku, Praha, 2002, s. 36.
- [5] AUGÉ, M. *Non-places: introduction to an anthropology of supermodernity*. Croydon: Library of Congress Cataloging, 1995, 121 s.
- [6] HOUSEL, J. *Placing race: The role of regulation and social practice in the production of racialized space in Buffalo, New York*. Ann Arbor: ProQuest Information and Learning Company, 2007, 274 s.
- [7] SÝKORA, L. *Sociální kapitál a rozvoj regionu*. Praha: Grada, 2011, 76 s.
- [8] OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. 1. vyd., Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008, 96 s.
- [9] KUBEŠ, J. a kol. *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I*. 1. vyd., Banská Bystrica: Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateja Bela, 2009, 160 s.
- [10] HÁNA, J. *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – severozápadní a severovýchodní sektor*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 2011, 100 s.
- [11] JURÁK, O. *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – jižní a jihozápadní sektor*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 2011, 117 s.
- [12] KARAS, V. *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – východní sektor*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 2011, 91s.

- [13] KUBEŠ, J. České Budějovice - metropole jižních Čech (geografické charakteristiky s implikacemi pro rozvoj). *Geografické rozhledy*, 2012, roč. 21, č. 3. s. 5-7.
- [14] KUBEŠ, J. Analysis of regulation of residential suburbanisation in hinterland of post-socialist 'one hundred thousands' city of České Budějovice. In: Szymańska, D. and Rogatka, K. editors, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 2015, No. 27, Toruń: Nicolaus Copernicus University, pp. 109–131. DOI: <http://dx.doi.org/10.1515/bog-2015-0008>
- [15] PAVLÍKOVÁ, P. *Suburbia v blízkém zázemí Českých Budějovic – prostorová struktura, typy, vývojové tendence*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 2012, 78 s.
- [16] OUŘEDNÍČEK, M., PULDOVÁ, P. Změna sociálního prostředí v zázemí Prahy. *Urbanismus a územní rozvoj*, 2009, roč. 12, č. 4 – příloha, s. 75-79.
- [17] JURÁK, O., Územní plánování a rozvoj suburbánních obcí v zázemí Českých Budějovic z pohledu starostů. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*, 2013, č. 2, 12 s. (<http://www.regionálnírozvoj.eu/201302/uzemni-planovani-rozvoj-suburbannich-obci-v-zazemi-ceskych-budejovic-z-pohledu-starostu>)
- [18] ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M., SUSOVÁ, K. Sociální prostředí, sociální kapitál a sociální klima v suburbii: případová studie obce Jesenice u Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*, Praha: Academia, 2012, 304 s.
- [19] POTOČNÝ, T. Lidé na okraji. Případová studie satelitního městečka. In: *IVRIS Working Papers*, Brno: Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2006, 47 s.
- [20] VOBECKÁ, J., KOSTELECKÝ, T. *Politické důsledky suburbanizace: analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 61 s.
- [21] OLIVER, J. E. *Democracy in suburbia*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2001, 56 s.
- [22] OUŘEDNÍČEK, M., PULDOVÁ, P. Změny sociálního prostředí v zázemí Prahy jako důsledek suburbanizace. In: Ouředníček, M. (ed.): *Sociální geografie Pražského městského regionu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2006, 159 s.
- [23] ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. Spinning a New Social Web of Prague's Suburbanites. In: *Cities*, 2012, vol. 29, no. 5, pp. 341–349.
- [24] OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., BRABEC, T., VYHNÁLKOVÁ, M. Pražské předměstí, sídliště Máj a suburbium Kodetka: případová studie proměňujících se lokalit Českobudějovické aglomerace. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II*. Ústav vědy a výskumu Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, Banská Bystrica, 2009, s. 169-179.

Poděkování

Autor děkuje kolegům Jonatanu Hánovi, Václavu Karasovi, Evě Čejkové a Janu Kubešovi, kteří se zúčastnili výzkumu suburbanizace na Českobudějovicku, za pomoc při dotazování starostů. Děkuji také starostům za odpovědi na dotazy.